

Delavsko upravljanje, kakor ga kažejo zapisniki

Delo upravnega odbora premogovnika v Mostarju

Upravni odbor Rudnika rjavega premoga v Mostarju je imel od konca decembra lani do letošnjega aprila osem sej — eno na vsakih dvanajst dni — kar je vsekakor zadovoljivo. Važnejše točke dnevnega reda so bile v tem času posvečene:

sklepanju pogodb za nabavo premoga (po veljavnih predpisih) za I. in II. četrtletje, operativnim planom podjetja (za januar, februar in marec), potrditvi plana letnih dopustov, vprašanjem proizvajalca, vprašanjem investicij in kreditov, cenam premoga (trikrat).

Kot vidimo iz zapisnikov, so bile razprave na sejah živahne. V njih so sodelovali vsi člani upravnega odbora. Iz zapisnikov pa ne moremo razbrati, ali so imeli v tem času tudi sestanke delavskega sveta.

Pripomba

Upravni odbor je obravnaval tekoče probleme podjetja. Čudno se nam zdi, da v zapisnikih ni omenjen predlog letnega plana podjetja (zapisniki govorijo samo o operativnih planih in investicijah). Funkcija upravnega odbora ni samo v tem, da sklepa o tekočih nalogah podjetja, marveč tudi, da predlaga vse osnovne akte, ki naj jih sprejme delavski svet. Nemara so letni plan podjetja sprejeli že pred koncem decembra. V tem primeru je stvar v redu. Sicer — ni. Prav tako je čudno, da nikjer ni govora o zaključnem računu za leto 1955. Upravni odbor ni posebej razpravjal o zaključnem računu in ga ni predložil delavskemu svetu.

Cene premoga

Iz zapisnika navajamo: »Vsem je že znano, da smo zahtevali zvišanje cen premoga. V ta namen smo nekolkokrat poslali naše tovariše v Sarajevo in celo v Beograd. Posrečilo se nam je dobiti pismeno dovoljenje za zvišanje cen za 5 odstotkov v primeru s ceno iz leta 1954, toda to je bilo pre malo. Zahtevali smo ponovno več, ker smo s to ceno imeli izgubo. Spet smo zahtevali, naj nam odobrijo tisto ceno, ki smo jo bili predlagali, in v zvezi s tem sem (verjetno direktor podjetja) odšel k načelniku sveta za industrijo. Ko sem mu stvar pojasnil, je dejal, da imam prav in da lahko vstopimo v plan z zvišano ceno, s katero lahko rentabilno posluujemo in katero nam bodo odobrili naknadno. V plan smo vstopili s takšno ceno, t. j. kosovce 4.300 din, orehovec 3.600 din in dróbní premog 1.700 din. Toda zvezna gospodarska inšpekcija se — nemara po pritožbi kakih potrošnikov, n. pr. železníc — s tem ni strinjala in velela okrajnemu ljudskemu odboru, naj prične postopek proti rudniku. Ker je to vprašanje zelo važno za rudnik in s

tem za nas vse, moramo najnujnejše storiti nekaj ukrepov, da bi čimprej izposlovali pismeno odobritev cene premoga, kakor smo jo predlagali.

Nadaljuje se razprava o navedenem vprašanju, nakar se sklene, naj tovariš... nemudoma odpotuje v Sarajevo in naj pri Zavodu za planiranje izposluje potrdilo, da je naš plan že preverjen v Zavodu za planiranje in da je torej odobren. Ko bomo prejeli to potrdilo, naj tovariš... s še dvema ali s tremi tovariši odpotuje v Beograd in če bi bilo tam potrebno, naj v skrajnem primeru potrka celo na vrata tovariša Tempa.

Sklene se, da med tem skličenem sejo delavskega sveta, ki naj bi obravnavala to vprašanje.

Prva pripomba

Povsem je razumljivo, da se podjetje bori za ustrezno ceno svojega blaga in da stori vse mogoče za korekturo cene, ki ovira delo podjetja. Razen tega je omenjeno podjetje izdelalo analize in ima — kakor vidimo iz zapisnika — vzroke, da si prizadeva dvigniti cene. Toda, kako je podjetje po drugi strani moglo pričeti plan na podlagi povečanih cen? Cene premoga so predpisane. To je za podjetje zakon, dokler ta cena (ta predpis) ni spremenjen. Podjetje si s tem ustvarja napačno podobo dela, slabo predvideva svoje poslovanje in če v planu izkazuje napačne cene, samo sebe goljufa. Razen tega je to tudi nezakonito. Kaj neki velja to, da je bil plan preverjen v Zavodu za planiranje, koliko velja to potrdilo? Cene določa zvezni izvršni svet in le zvezni izvršni svet jih lahko spremeni. To mora direktor podjetja vedeti. To, da se stiriža načelnik sveta za gospodarstvo (?) — ustno ali pismeno — to pač ne more biti najmanj spremeniti vse zadeve. Končno vsako podjetje niti ne more vedeti za vse vzroke, kakaj se nekatere predpisane cene niso spremenile. Nekaterim podjetjem je prav težko vzdržati obznanje nezadovoljivih cenah. Toda podjetje vendar mora spoštovati predpisane cene do kraja in se v njihovem okviru boriti za lasten uspeh.

Druga pripomba

Delegacije, ki zahtevajo povišanje cen ali druge operativne intervencije nimajo mnogo smisla. Za podjetje je jasna pot: — strokovno združenje in zbornica. Samo nekoliko pomislimo! V Jugoslaviji je več sto premogovnikov. Kaj bi pomenilo, če bi samo desetina tega števila rudnikov (katere nemara vse več ali manj moč cene premoga) pošilja svoje delegacije v glavna mesta republik ali federacije? Kje pa so še druga podjetja? Strokovna

zdrúženja in zbornice so v stalnem kontaktu z ustreznimi organi zveznega izvršnega sveta. Zdrúženja in zbornice v veliki meri opozarjajo na težave, ki jih je in ki jih bo dovolj. Med drugim je prav to tudi naloga združenj in zbornic.

Tretja pripomba

Čeprav tega iz zapisnikov ni videti dovolj jasno, vendarle lahko razberemo, da podjetje svoj plan dostavlja republiškem zavodu za planiranje. Zavod vsekakor želj imeti vpogled v proizvodnjo tako deficitarnega artikla, kot je to premog. Toda gre samo za vpogled! Če podjetje (in druga podjetja) misli, da je s tem plan že »zakonjen«, potem se moti. Razen samega delavskega sveta v podjetju prav nihče ne »vzakonja« plana. Niti zvezni, niti republiški, niti okrajni organi nimajo nobene pravice na to, da bi odobravalj plan. To je izključna pravica podjetja. Tisto pa, kar se dostavlja tem organom, je samo gradivo, ki jim je potrebno zaradi čim točnejšega predvidevanja.

V naši republiški državni upravi ni sveta za industrijo (in načelnika sveta), niti ni zvezne gospodarske inšpekcije. Razen tega gospodarska inšpekcija nima prav nobene pravice odobravanja ali odklanjanja zvišane cene. Če je tu mišljena finančna inšpekcija, velja povedati, da je njena naloga nadzorovati zakonitost in nezakonitost.

Sklepne pripombe

Bilo bi napak, če bi si ustvarili podobo dela upravnega odbora Rudnika rjavega premoga samo na podlagi podatkov o enem majhnem delu njegovega delovanja. Iz zapisnikov vidimo, da je podjetje presegalo mesečne operativne plane proizvodnje; da se je borilo za kvaliteto, pri čemer je v podjetju precej problemov; da je utrjevalo disciplino v podjetju.

Upravni odbor dela zelo energično, intervenira z zdravim smislom in daje navodila tehnični upravi. Prav to velja tudi za personalna vprašanja v podjetju. Toda tale komentar ne more odgovoriti na dve vprašanji: kakšen je dejanski odnos upravnega odbora do delavskega sveta (n. pr. upravni odbor sam in ne delavski svet sklepa o črtanju nekaterih osnovnih sredstev iz inventarja) in, drugič, ali podjetje zadostno pozna predpise, ki urejajo njegovo poslovanje (n. pr.: »Kar zadeva finančni plan za leto 1956, nam niso priznali cene za jamski les... in se zato v planu znižujejo materialni stroški...«). Kdo pa naj ne prizna čistih cen, ki jih podjetje dejansko plačuje, ki jih podjetje dejansko plačuje,

Nikola Balog

V rudarskem oknu

Izpopolnjujmo sistem samostojnega finansiranja v zdravstvenih ustanovah

Zdravstvene ustanove so v prvih treh letih svojega poslovanja po sistemu samostojnega finansiranja dosegle tak uspeh, da ni mogoče več zanikati vrednosti tega sistema. Kakor hitre so se zdravstvene ustanove osvobodile prejšnjih proračunskih spou in prešle na družbeno upravljanje s samostojnim finansiranjem, se je pospešilo tempo njihovega razvoja, izboljšala se je kakovost uslug, izginile so razne pomanjkljivosti opreme, pojavila se je večja pobuda za usposabljanje zdravstvenih ustanov za tiste naloge, ki so pred njimi. Vendar pa bi bilo napačno, če bi podcenjevali pomen vrste slabosti in pomanjkljivosti, ki so se pokazale v izvajanju samostojnega finansiranja in ki jih dostikrat pripisujemo sistemu samemu namesto njegovi nepopolnosti.

Ta ugotovitev vsiljuje že sama po sebi določene sklepe. V zdravstvenih ustanovah je treba sistem samostojnega finansiranja brezpogojno obdržati, toda treba ga je nujno še naprej razvijati in izpopoljevati. Kako? Da bi to pojasnili, bi bilo treba podrobno razlagati vse tiste činitelje, ki v dosedanjem sistemu negativno delujejo, zadostuje pa opozoriti na najvažnejše izmed njih, da bi razumeli potrebo predlaganih ukrepov.

Stalen porast stroškov zdravljenja v zdravstvenih ustanovah je mogoče nekako opravičiti. Če sam napredek zaostale službe povzroča obremen tudi podražitev. Spremembe v plačnem sistemu (dopolnilne plače) in porast cen nekaterih važnih predmetov imajo tudi svoj vpliv

na stroške. Kljub temu pa nekateri podatki vsekakor potrjujejo, da je porast stroškov nesorazmeren in neupravičen v primerjavi s činitelji, ki jih lahko priznamo kot objektivne.

Poglejmo, kakšna je ta slika v odstotkih:

	1953	1954	1955
Gibanje števila zavarovancev	100	106	106
Za zdravljenje 100 zavarovancev porabljenih delovnih dni zdravnikov	100	109	118
Gibanje stroškov zdravljenja v zdravstvenih ustanovah	100	130	164

Pri neznatnem povečanju števila zavarovancev in pri zmerni razširitvi zmogljivosti zdravstvenih ustanov imamo torej nesorazmeren skok stroškov.

Na finančno poslovanje zelo neugodno vpliva način obračunavanja zdravstvenih uslug. Se danes služi za osnovo obračuna skoraj izključno spregleda in